

**Miejsce
na naklejkę**

dysleksja

MOL-R1 1P-092

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA LITEWSKIEGO**

POZIOM ROZSZERZONY

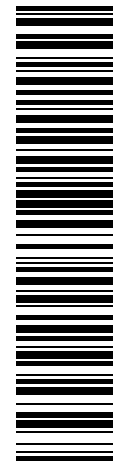
Czas pracy 180 minut

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 14 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie podlegają ocenie.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swoją datę urodzenia i PESEL. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

Życzymy powodzenia!

**MAJ
ROK 2009**

Za rozwiązanie
wszystkich zadań
można otrzymać
łącznie
60 punktów

*Część I – 15 pkt
Część II – 45 pkt*

**Wypełnia zdający przed
rozpoczęciem pracy**

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

PESEL ZDAJĄCEGO

--	--	--	--

**KOD
ZDAJĄCEGO**

CZĘŚĆ I – rozumienie czytanego tekstu**Teksto supratimo užduotis**

Atidžiai perskaitykite tekstą ir atsakykite į klausimus. Atsakinėkite tik teksto pagrindu ir tik savo žodžiais – jeigu užduotyje nenurodyta kitaip.

Jaunųjų rašytojų situacija: ryšiai ir atotrūkiai

Pokalbyje dalyvavo rašytojai Ugnė Barauskaitė, Gintaras Bleizgys, Marius Burokas, Laura Sintija Černiauskaitė, Laurynas Katkus, Mindaugas Kvietkauskas ir Tomas Staniulis

[...]

- 1. U. Barauskaitė.** Norėčiau pakalbėti apie kūrybos pristatymą – šiais laikais jis dažnai nebebūna literatūrinis, o vyksta per populiarią spaudą, laidas, bet kokią populiarią žiniasklaidą. Tai labai retai būna susiję su literatūra. Tavęs klausia apie vaikus, batus, vyrus – ko tik nori. Jeigu tu iš to sugebėsi išspausti vienokį ar kitokį skandalą, tai tada tavo kūryba pasieks skaitytoją, ir tada jis pasirinks – patinka jam ar ne. Aš gal ir norėčiau ignoruoti tai, kad rašytojui labai svarbu, kiek jis prasiveržia į populiarią spaudą. Tačiau štai pasirodo dvi naujos knygos – Zitos Čepaitės „Neapšviestas kelio ruožas“ ir Audronės Urbonaitės „Posūkyje neišlėk“, - ir kaip tik vadinamasis „piaras“, geri viešieji ryšiai, paverčia jas šiandieniniais bestseleriais. Anot knygynų darbuotojų, Z.Čepaitės knyga niekada nebūtų pastebėta, jeigu nebūtų pasirodę straipsnių apie jos asmeninį gyvenimą.
[...]
- 2. L. S. Černiauskaitė.** Mes juk ir šnekame apie tai, kad labai skiriasi mūsų atėjimas į literatūrą. Tu kalbi iš visiškai kito pasaulio. Gal būsiu pasmerkta, bet pasakysiu: mane savaip džiugina, kad atsiranda ir šita alternatyva. Vis tiek gerai, kad atsiranda skirtingų atėjimo į literatūrą būdų. Kodėl jie negalėtų egzistuoti? Bet iš karto kyla baimė, o ką tada daryti talentingiems žmonėms, kurie rašo dėl paties rašymo? Tačiau man atrodo, kad talentas yra gaivalas, ir jis vis tiek prasiverš. Talentas visada yra mažuma. Gal jie net kovot neturi. Gal aš labai idealistiškai nusiteikusi, bet man atrodo: kažkam reikia „piaro“, o kažkam apie jį visai nereikia galvoti. Jei talentas yra, tai jis visada ras būdų ir kelių pasirodyti. O tai, kad egzistuoja greito maisto literatūra, nuo mūsų valios jau nebepriskauso. Visais laikais buvo greito maisto vartotojų. Kol jų yra, tol bus ir gamintojų. Bet dėl to grėsmės rimtai literatūrai aš neįžvelgiu.
- 3. U. Barauskaitė.** Čia ir yra skirtumas tarp jaunosios ir senosios kartos. Tiesa, tu nepriklausai „senajai“, bet sakyčiau – idealistinei kartai. Šiuolaikinis rašytojas, - talentas ar ne talentas (bet jeigu tiki savimi, tai sakykim, kad talentas), - supranta, kad jis pats yra savęs pardavėjas. Atsiranda blaivus supratimas, kad rinkta irgi yra, ir tada pasirodo reikšmingi ne vien tik tavo idealai, mintys ir genialumas. Yra ir rinkta, ir pinigai.
- 4. L. Katkus.** Mano supratimu, populiarioji lietuvių literatūra turi visišką teisę gyvuoti, ir aš džiaugiuosi, kai sukuriama išmoningų lietuviškų kriminalinių ar meilės romanų. Populiarią literatūrą taip pat sudaro geros ir blogos kokybės tekstai, ir jei nori parašyti įdomų trilerį, reikia ir specifinės patirties, ir erudicijos, mokėti pasakoti, regzti siužetą – žodžiu, reikia ir talento, ir pastangų. O pas mus, man regis, dar pernelyg paplitęs įsitikinimas, kad jei rašai populiarią literatūrą, tai gali rašyti ką nori ir kaip nori... Bet didžiausią nerimą man kelia beatodairiškas tekstų grūdimas skaitytojui. Kaip tik dėl to kyla priešiška reakcija į populiarios kultūros sferą. Manipuliavimas skaitytoju, kai jis pratinamas prie antraeilių ar trečiaeilų kūrinių, kurie vadinami labai gerais, kultūriniais, yra papsrasčiausiai neetiškas.

5. Tačiau pastaruoju metu iš pokalbių su pažįstamais, nuomonių spaudoje aš susidariau įspūdį, kad žmonėms jau per gerklę lenda tas kičinis menas su visa jo reklama. Daugelis jaunų žmonių iš naujo atsisuka į rimtą, sunkią literatūrą kaip alternatyvą visam tam blizgančiam pasauliui. Tai, ko gero, niekada nebus masinis reiškinys, bet alternatyvos ieškančių balsai, mano nuomone, girdimi vis garsiau.
6. **T. Staniulis.** Jeigu rašytojas pristato savo kūrinį, jeigu jį skleidžia, vadinasi, jis nori kažką pasakyti auditorijai. Rašytojas deklaruoja savo vertybes, savo požiūrį, nori perteikti jį pasauliui, žmonėms. Populiarioji ar nepopuliarioji išraiškos ar pristatymo forma čia neturi didelės reikšmės. Tada skaitytojas žiūri: jeigu tai, kas sakoma, jam yra įdomu, patrauklu, jis renkasi knygą, o jeigu ta pozicija atrodo svetima, jis tiesiog neskaito. Pristatymo būdai tikrai padeda pasirinkti.
7. **M. Burokas.** Mūsų literatūroje vyksta pagreitintas, hiperbolizuotas bandymas pasivyti Vakarų literatūrinę rinką, todėl ir susiduriam su tokiu agresyviu popliteratūros gausinimu ir propagavimu. Šiemet tai itin aiškiai jautėsi. Štai „Tyto alba“ skubiai išleido apie dešimt nežinia iš kur atsiradusių autorių knygų. Didžioji jų dalis dingsta greitai – jos pilamos kaip į kokį šulinį. Tos knygos trumpalaikės, jos dingsta nepastebėtos, kažkur nusenka. Bet aš manau, kad tas antplūdis jau turėtų nuslūgti, skirtingo lygio literatūra turėtų susisluoksniuoti, išsiskirstyti, leidybos procesas turėtų išsilyginti.
8. **M. Kvietkauskas.** Tomai, tau pažįstama tradicinė lietuvių literatūros bendruomenė, tačiau vienas tavo romanas pardavinėjamas ir didžiuosiuose prekybos centruose. Esi parašęs trilerį „Uranas-235“, kuris gvildena aštrias žmonių vaizduotės temas – atominės elektrinės pavojus, terorizmą.
Kaip apibrėžtum savo santykį su komercine knygų rinka, kaip pats sau jį įprasmini?
9. **T. Staniulis.** Literatūra, mano manymu, yra savotiškas žaidimas. Šią mintį aš ir bandžiau perteikti savo romane „Uranas-235“. Pirmoji intencija buvo parašyti literatūrinį pokštą, hollywoodinio trilerio imitaciją, atsisakant tradicinės lyriškos ir kankiniškos lietuvių literatūros tradicijos. Norėjau tiesiog aprašyti smagią istoriją per daug nelįsdamas į „giliuosius vandenius“. Ar man pavyko? Ir taip, ir ne. Keista buvo, kad kai kurie kritikai pastarąjį romaną pavadino geresniu už mano pirmąjį solidesnį kūrinį „Herbą ir varles“, kurį aš pats įsivaizdavau visai kitame diskusijų kontekste. O kita vertus, po „Urano-235“ iš įvairiausių žmonių sulaukiau kaip niekad pasiūlymų parašyti bendrą romaną, neva „žinau istoriją, sėdam, Tomai, parašom, bus fantastiškas bestseleris...“ Padariau sau vieną išvadą: jei populiarioji literatūra pajėgi skatinti žmonių fantaziją, o pagaliau ir literatūrinės ambicijas, vadinasi, ji nėra jau tokia bevertė, kaip kartais galima manyti.
[...]
10. **L. S. Černiauskaitė.** Kai Mindaugas klausė Tomo apie prekybos centruose pardavinėjamą jo romaną, aš pabandžiau įsivaizduoti ten atsidūrusią savo knygą. Stengiuosi save paruošti tam, kad manęs tai negąsdintų. Bandau susitaikyti su ta mintim, kad gali tekti žiniasklaidai šnekėti apie batus, ir apie vyrus. Bet jeigu tu esi tikras dėl savo knygos kokybės, jeigu tu žinai, kad nemelavai sau ir parašei tai, ką norėjai, taigi tada nesunku šnekėti ir apie batus. Tai savotiška duoklė šiuolaikinėms taisyklėms.
[...]
11. Žinau, iki kokio lygio aš negalėčiau nusileisti. Iki tokio, kad pradėčiau rašyti knygą tam, kad ją išpirtų. Tai yra riba, kurios negalima pasiekti. Bet jeigu rašau iš savęs, o paskui man reikia rasti būdą, kaip su ta knyga išgyventi, ir jei man siūlo komercines priemones, - tai nėra šlykštu. Tačiau jei procesas yra atvirkščias, - aš imu rašyti, kad mane išpirtų, - jau blogai.
[...]

UŽDUOTYS**1 užduotis (2 balai)**

Remdamiesi visu tekstu paaiškinkite, kaip siejasi su tekstu antraštės žodžių junginys „ryšiai ir atotrūkiai“.

.....

.....

.....

.....

.....

2 užduotis (2 balai)

Kaip suprantate U. Barauskaitės pavartotą žodį „piaras“? (1 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

3 užduotis (1 balas)

Kokia, anot L. S. Černiauskaitės, yra talentingų žmonių, kurie rašo dėl paties rašymo, situacija viso šiandieninio „piaro“ fone? (2 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

4 užduotis (1 balas)

Savo žodžiais paaiškinkite, kaip suprantate posakį „greito maisto literatūra“.
(2, 4 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

5 užduotis (1 balas)

Kaip argumentuoja savo požiūrį L. Katkus, užstodamas „greito maisto literatūros“ kūrėjus? Pateikite tinkamą citatą. (4 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

6 užduotis (1 balas)

Pasirinkite teisingą atsakymą (4 pastr.)

L. Katkus mano, kad

- a) populiarią literatūrą sudaro ne vien blogi, bet ir geri kūriniai;
- b) jei rašai populiariąją literatūrą, tai gali rašyti ką nori ir kaip nori...;
- c) reikia pratinti skaitytojus prie antraeilių ar trečiaeilų kūrinių;
- d) norint parašyti įdomų kūrinį nereikia didelės erudicijos ir pastangų.

7 užduotis (1 balas)

Kokios, anot L. Katkaus, išryškėja tendencijos tarp skaitytojų pastaruoju metu? (5 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

8 užduotis (1 balas)

Kaip kūrybos reklamavimą vertina T. Staniulis ir kuo grindžia savo nuomonę? (6 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

9 užduotis (1 balas)

Perteikite pagrindinę 7 pastraipos M. Buroko mintį.

.....

.....

.....

.....

.....

10 užduotis (1 balas)

Savo žodžiais paaiškinkite, kokio tikslo siekė T. Staniulis, rašydamas romaną „Uranas 235“? (9 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

11 užduotis (1 balas)

Apie kokią duoklę ir kokias šiuolaikines taisykles kalba L. S. Černiauskaitė? (10 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

12 užduotis (1 balas)

Kas, pasak L. S. Černiauskaitės, svarbu rašant knygas? (10 pastr.)

.....

.....

.....

.....

.....

13 užduotis (1 balas)

Parinkite teisingus atsakymus (10-11 pastr.)

L. S. Černiauskaitė teigia, jog:

- a) rašo tam, kad ją išpirktų;
- b) svajoja, kad jos knygos atsirastų prekybos centrų lentynose;
- c) kartais reikia dalyvauti rinkoje, žaisti pagal jos taisykles;
- d) šlykštu yra rašyti knygą tam, kad ją išpirktų.

CZEŚĆ II – pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu

Ta część zawiera dwa tematy sprawdzające umiejętność pisania własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden z nich i napisz wypracowanie. Wybrany temat podkreśl.

1 tema: Remdamiesi Maironio eilėraščiais *Išnyksiu kaip dūmas ir Kas tas paslaptis suprastų*, aptarkite lyrinio subjekto vidinius išgyvenimus.

IŠNYKSIU KAIP DŪMAS

Išnyksiu kaip dūmas, neblaškomas vėjo,
Ir niekas manęs neminės!
Tiek tūkstančių amžiais gyveno, kentėjo,
O kas jų bent vardą atspės?

Kaip bangos ant marių, kaip mintys žmogaus,
Taip mainos pasaulio darbai!
Kur Sardės? Atėnai? Ar Rymo garsaus
Kur vyrai ar jų veikalai?

O kas mano kančios? Ar tas įkvėpimas?
Tie dvasios sumirgę žaibai!..
Tik kraujas sujudęs, širdies tik plakimas,
Kuriems nebužilgo - kapai!

Užmirš mano giesmes! Poetai kiti
Ieškos įkvėpimo brangaus;
Ir jiems ta žvaigždė švies iš tolo skaisti,
Bet vėl kaip mane ji apgaus!

Ir kas ta garbė, giesmėmis apdainuota?
Šešėlis, kurs bėga greta!
Išnyko žmogus: ir svajota-sapnuota
Išblyško kaip ryto aušra!

* * *

Kas tas paslaptis suprastų,
Kur krūtinę taip kilnoja?
Kas atsakymą atrastų,
Ko ji trokšta? Ko vaitoja?

Ant krūtinės... begalinės,
Nesuprantamos, jausmingos
Slenka mintys paskutinės,
Slenka, spaudžia rūpestingos.
Rodos, spaudžia, o neskaudžia,
Galvą vien žemyn svarina,
Vien tik giesmę liūdną-griaudžią
Mesti posmais jos masina.

Bet tą giesmę kas priglaustų?
Atsilieptų-pamylėtų?
Ašarėle apsipraustų
Ir man širdį pažadėtų?

Daug nenoriu!.. O tiek noriu!
Maž pasaulės nors plačiosios:
Nesiklaupčiau prieš altorių
Ten be Meilės amžinosios.

Kas tas paslaptis suprastų,
Kur krūtinę taip kilnoja?
Kas atsakymą atrastų,
Ko ji trokšta? Ko vaitoja?

2 tema: Remdamiesi R. Granausko apysakos *Gyvenimas po klevu ištraukomis bei visu kūrinium, aptarkite Monikos Kairienės dvasinio skausmo priežastis.*

Ištraukos

Anksčiau, eidama šituo kaimo keliu, kiek ji visko prisimindavo, kiek visko prisigalvodavo apie savo, apie kitų žmonių gyvenimą! Penkti metai nebėra kaimo, nebegyvena jau ir tie žmonės. Sustojo, atsigrėžė atgal: nebeišvydo trobos stogo, tik pati klevo viršūnė dar kyšojo iš žemės. Ir didieji kapinių medžiai. Vadinasi, dar koks kilometras iki plento. O ten jau už mašinos, kitoks bus ėjimas. Pasimatys gyvenvietė, kuri ir vardo jokio neturi. Ten anksčiau jokio kaimo nebuvo, tiktai sudžiūvusio molio laukas, todėl ir neturi vardo. Kaip čia taip išeina: ir šuo, ir višta, ir didsnis akmuo turi vardą, ir miškelis, ir bala, ir menkiausias upulėlis, o čia – centrinė gyvenvietė, ir viskas.

[...]

O dabar buvo už vis baisiau: plėšė iš žmogaus žemę, plėšė jo širdies stiprybę, griovė viso gyvenimo, viso likimo pamatą. Todėl ir iškildavo akyse tie vienmarškiniai kaimo vyrai, laukiantys nesulaukiantys tamsoje ryto aušros. Žiemos dienos išaušus, jie slinkdavo vienas pas kitą, pusbalsiu tardavosi, nieko nenuvardavo, jų papilkėjusiuose veiduose gilyn rėžėsi raukšlės. Atsirasdavo ant stalo naminės butelis, ir antras, ir trečias. Bet nepasigirdavo dainos, nesuklegėdavo balsai. Vakarop vėl išslankiodavo į namus. Parėję pasrėbdavo viralo, guldavosi miegoti. Iš vakaro kiek numigę, pabudavo paryčiais jau blavūs, nuleisdavo nuo lovos kraštų kojas ir vėl klausydavosi, kaip krebžda tamsoje tas nematomas, kaip graužiasi gilyn: už mūriuko, po grindimis, sienojuose...

Senoji bestovinti užsimerkusi. Atsimerkė – ir vėl tuojau šoko į akis banguojantis, linguojantis, vilnijantis rugių lauko žalumas. Tai po juo kaip po giliu vandeniu nugrimzdo senasis kaimas.

[...]

Anūkienė atsistojusi pasiėmė nuo mūriuko arbatinį, prisipylė vandens, paskui iš stiklainio pakabino uogienės, pamaišė, taisėsi gerti vietoj arbatos. Senoji pastebėjo, kad uogienė pirktinė, - iš kur išsivirs, kad aplink trobą nė serbentų krūmelio, nė šuniui dar nėra kur kojos atspirti. Per trejus metus Darius negalėjo, nebuvo laiko, o tam rašalui, bjaurybei, visuomet yra laiko, tas amžinai pirmoj vietoj.

- Žinočiau, kad pareis – palaukčiau.
- Kur tu palauksi, juk aš durų nepaliksiu nerakintų!
- Aš ir ant lipinės galiu pasėdėti. Šiandien nėra šalta.
- Dėl manęs – sėdėk! – nusijuokė.

Senoji išsiveidė. Jos pinigų paėmusi, dabar, gali sakyti, ją pačią laukan varo!..

Anūkienė atsistoję nuo stalo, viską palikusi kaip valgę, pasižiūrėjo į savo striukę, pakabintą ant vinies prie durų. Ar taip nė vamt ir nepasakys apie pinigų?

Senoji nesubruzdoto stotis, sėdėjo kaip sėdėjusi. O ta jau rišosi žalią vilnonę skarelę, jau raktų po abi striukės kišenes graibėsi. Vieną kartą pažvelgė į senąją, antrą, tartum klausė. „Ar ilgai tu čia dar sėdėsi nesusiprasdama?“ Neatrodė, kad pati pradėtų tą kalbą. Ryžtis reikėjo senajai.

- Aš ne tik dėl tų bulvių – aš dar ir savo pinigų atėjau...

Matė, kad anūkiene buvo benutaisanti nustebusias akis: „Kokių pinigų?“ – bet nepasakė, kilstelėjo aukštyn smakrą:

- A!..

Ir paraudo. Vėl pradėjo kažko graibytis po striukės kišenes, nors raktus jau turėjo saujoj.

- Matai, - pasakė, mažne vietoj trypdama, - čia taip išėjo... Mes tuos tavo pinigus išleidom... Gerų dažų pasitaikė, o vasarą negausi, turi imti, kai parodo... Dar apmušalus vienam kambariui pirkom. Ar nori, parodysiu?

- Gali nerodyti! Mano pinigų parodyk, ne apmušus! – nepatogumas dėl tų pinigų dingo, beliko tiktai pyktis ir išsižadimas.

- Juk aš ir sakau, kad išleidom!

- Kaip galėjot išleisti ne savo? Ar prašėt, ar klausėtės? Per tris mėnesius nė kojos nebuvo atkėlę, bent dėl pinigų galėjot atkelti.

- Aš ir vėl tau aiškinu – nebuvo laiko prašyti!.. Parodė tuos dažus, turėjom imti.

- Tad dabar atiduok.

- Ką aš beatiduosiu, kad išleidom? Gausim –atiduosim.

- Aš negaliu laukti, kol gausit. Juk aš tris mėnesius be pensijos esu! Duonos kepalėlio neturiu už ką nusipirkti!

- Tik jau nemeluok: duonos kepalėlio!..

[...]

Ji nususuko į langą. Staiga griebėsi abiem rankom sau už kaklo:

- Kastantinai!.. – sušuko savo žmogaus vardą.

Darius pažiūrėjo į ją nustebeš.

- Kastantinai!.. – ji pašokusi rodė pirštu į langą: - Traktorius!..

Darius irgi pažvelgė – ir puolė nuo stalo.

Traktorius važiavo į trobą. Per kiemą nuo daržinės, pro šulinį, pro pamestą vištų geldą, artėjo į duris, vienodai parpdamas, ir tas jo parpimas buvo pasikeitęs: kaip kokio didelio žvėries, kuris urzgia prieš griebdamas dantimis kitą gyvą padarą. Ji irgi išbėgo į lauką. Darius šokinėjo ant vienos kojos prie traktoriaus šono ir rankomis už kažko grobstėsi, norėdamas įlipti. O traktorius artėjo, tartum į nieką nekreipdamas dėmesio, nusitaikęs tiktai į tą vieną vietą – į trobos duris, norėdamas jas išversti, išgriauti, viską palaidoti po sienų rąstais, po susileidusiu stogu. Ji matė, kad Darius pataikė koją ant kokio ten laiptelio ar ko ir rankomis jau prisitraukė aukštyn, bet ar pirštai neišlaikė, ar koja sprūdo – ir jis griuvo aukštiekninkas. Nedidindamas greičio, tartum nenoromis, traktorius pervažiavo gulintį anūką ir jau artėjo į ją. Ji dar galėjo atsokti į šalį, pabėgėti į šoną, dar būtų suspėjusi tai padaryti, bet niekur nebėgo, nes negalėjo palikti negynusi savo trobos, savo paskutinės pastogės, į kurią parpdamas artėjo tas žvėris, tas tamsiai mėlynas pabaisa, tie didžiuliai juodi tekiniai. Ji griebė kastuvą, pati puolė artyn, tvojo per geležinius nasrus, bet jis vis tiek artėjo, ir jai teko trauktis. Ji traukėsi atakupsta,ėjo atbula, iš visų jėgų daužydama jį kastuvu, vis taikydama į žibintus, stiklines jo akis: gal apaks, gal sustos, nieko nebematydamas? Bet jis vis tiek artėjo, o ji atsirėmė nugara į trobos sieną ir, atkėlus kastuvą, paskutinį kartą, iš paskutinių jėgų, dar norėjo trenkti jam per galvą...

Ji nepajuto skausmo, tiktai išgirdo, kad trakstelėjo kažkas krūtinėj.

BRUDNOPIS